

Студент 1 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Розглянуто особливості лексичного складу та структуру професійного мовлення економістів. Досліджено складові комунікативної компетентності фахівців економічної галузі, визначено її ознаки та види.

Аннотация. Рассмотрены особенности лексического состава и структура профессиональной речи экономистов. Исследованы составляющие коммуникативной компетентности специалистов экономической области, определены ее признаки и виды.

Annotation. The article deals with the peculiarities of lexical composition and structure of economists' professional speech. The components of the communicative competence of specialists in the field of economics have been studied. The features and aspects of the communicative competence have been determined.

Ключові слова: мова, спеціаліст, фахівець, комунікації, спілкування.

На сьогодні українська мова поряд з іншими гуманітарними дисциплінами стає невід'ємною частиною економічної освіти. Економічні вищі навчальні заклади є інтелектуально-культурним середовищем для формування національної суспільно-державної еліти. До майбутніх фахівців економічної галузі висуваються високі вимоги, які полягають не лише в досконалих знаннях фаху, а й у високому рівні володіння професійним мовленням.

Метою статті є дослідження складових комунікативної компетентності, фахівців економічної галузі та визначення її ролі у професійній діяльності.

Вміння спілкуватися мовою професії сприяє швидкому засвоєнню спеціальних дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватися в реальній професійній діяльності та в ділових контактах. У зв'язку з цим, проблеми формування мовленнєвої, мовної та комунікативної компетентності, термінологічної компетентності досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці. Збагачення мовлення майбутніх фахівців професійно-орієнтованою лексикою досліджували Б. Глухов, Є. Коліца, Л. Прокопенко та ін.

Під професійним мовленням прийнято розуміти вид діяльності людей окремої галузі знань, який проявляється в користуванні мовою цієї галузі (як в усній, так і в писемній формі; як у діалогічній, так і в монологічній формі) у процесі спілкування й мислення. Діяльність економіста складається з системи взаємодій із людьми (керівництво, підлегли, колеги, партнери, клієнти), а тому результативність роботи на пряму залежить від його комунікативних здібностей, зокрема від знань особливостей професійного спілкування.

Мова професійного спілкування – це лінгвістично організована система мовлення, що використовується представниками певної галузі для спілкування в ситуаціях, котрі безпосередньо пов'язані з професійними аспектами (навчально-, науково-виробничими, виробничими, науковими) трудової діяльності. До факторів, які визначають зміст професійно орієнтованого навчання мови професійного спілкування належать сфери професійно орієнтованого спілкування (виробнича, виробничо-комерційна, науково-виробнича, наукова), а також професійно детерміновані (соціально-політична, соціально-культурна і побутова) сфери спілкування фахівця; ситуації і теми професійно орієнтованого спілкування [1, с. 45–46].

Професійну мову економічного спілкування, у структурі якої можна виділити мову економіки, мову економічної документації, мову економічної реклами тощо, визначає предмет, який вона описує. Науковці виділяють дві основні ознаки, що характеризують спеціальну (професійну) мову та професійне спілкування:

1. Основна ситуація, що актуалізує використання цього різновиду мови, – спілкування у межах спеціальної сфери (наука, виробництво, медицина, дипломатія тощо). Спеціальна тематика, спеціальні цілі бесіди спонукають фахівців переходити на спеціальну мову.

2. Спілкування спеціальною мовою здійснюється за системою "людина – людина". Мова йде про людину, яка працює в певній галузі.

Основною необхідною якістю носія цієї мови є професіоналізм, що потребує володіння понятійно-категоріальним апаратом певної сфери діяльності та системою термінів.

Використання мови як засобу спілкування вимагає комунікативної компетентності, тобто знання мовцем соціальних, ситуативних та контекстуальних правил, які потрібно враховувати. На сучасному етапі комунікативна компетентність є обов'язковою складовою професійної майстерності фахівця будь-якого профілю. Майбутній економіст, постійно спілкуючись зі своїми колегами, клієнтами чи роботодавцями та достатньою мірою володіючи комунікативною компетентністю, зможе організувати та спрямувати свою діяльність таким чином, щоб досягнути поставлених професійних цілей.

З-поміж найважливіших складових комунікативної компетентності виділяють:

- мовну компетентність (здатність розуміти і продукувати необмежену кількість правильних повідомлень);
- дискурсивну компетентність (здатність поєднувати повідомлення у зв'язні дискурси);
- соціолінгвістичну компетентність (здатність розуміти і продукувати мовлення у конкретному соціолінгвістичному контексті спілкування);
- ілюквативну компетентність (здатність реалізовувати комунікативні наміри, використовуючи структуру повідомлення);

стратегічну компетентність (вміння брати активну участь у спілкуванні, добираючи правильну стратегію і тактику спілкування);

соціокультурну компетентність (вміння використовувати соціокультурний контекст: звичаї, норми, ритуали, соціальні стереотипи).

Ефективність комунікативної компетентності залежить від:

комунікативних інтенцій (утримання в пам'яті сказаного й постійна кореляція плину спілкування з метою мовця, його проміжними та кінцевими результатами);

дотримання комунікативних стратегій, що дають змогу досягти необхідного результату комунікації;

знання особистості співбесідника; зворотного зв'язку комунікації, що передбачає врахування психологічних особливостей (темпераменту, уподобань тощо) адресата, його соціальних ролей; вміння долати психологічні "фільтри", розбивати психологічні "щити"; вміння володіти навичками декодування "мови тіла" співрозмовника;

постійної орієнтації в умовах та ситуації спілкування;

орієнтації та підтримання самого процесу спілкування, тобто контролю за цим процесом;

контролю власної мовленнєвої поведінки, емоцій тощо [2, с. 124–125].

Таким чином, проаналізувавши всі положення та визначення, автор вважає правомірним твердження, що ефективність спілкування значною мірою залежить від рівня володіння мовцем комунікативною компетентністю, яку людина систематично та послідовно набуває в процесі навчання, виховання та професійної діяльності. Розвиток міжнародних культурних та економічних зв'язків розширює сферу професійного спілкування майбутнього економіста, а тому якість мовної підготовки майбутнього фахівця економічного профілю набуває великого значення. Стрімкий розвиток сучасних технологій, які сприяють підвищенню якості продукції, розвитку виробництва, швидкій передачі чи отриманню професійно-важливої інформації потребують таких спеціалістів, які володітимуть достатніми вміннями та навичками професійного спілкування. Вказані навички допоможуть майбутньому економісту у формуванні його як фахівця у своїй галузі та розвитку його мовної особистості на рівні думки, мови, тексту та дискурсу.

Наук. керівн. Архипенко Л. М.

Література: 1. Зимняя А. И. Психология обучения народному языку / А. И. Зимняя. – М. : Русский язык, 1989. – С. 121. 2. Введенская Л. Культура и искусство речи / Л. Введенская. – Ленинград : Наука, 1984. – 190 с. 3. Гойхман О. Основы речевой коммуникации / О. Гойхман, Т. Надина. – М. : ИНФРА-М, 1997. – С. 77.